

RAIMUND FRIEDRICH KAINDL – PROFESOR LA CERNĂUȚI

LIGIA-MARIA FODOR

Raimund Friedrich Kaindl – Professor in Czernowitz

(Zusammenfassung)*

Raimund Friedrich Kaindl begann seine didaktische Karriere am 3. Dezember 1891 am Oberstaatsgymnasium in Czernowitz, wo er zuerst ein Probejahr bis zum 1. Juli 1892 seine Tätigkeit ausübte. 1891 legte er die Prüfung für die Befähigung als Mittelschullehrer für die Hauptfächer Geschichte und Geographie und 1892 für das Hauptfach Deutsch. Zwischen den Perioden 1. September – 1. November 1892 und 1. September 1893 – 1. Juni 1896 war Kaindl Hilfslehrer für Deutsch, Geographie und Geschichte an der griechisch-orientalischen Realschule in Czernowitz. Zwischen den Perioden 1. November 1892 – 1. Juli 1893 wurde er als Hilfslehrer an die Czernowitzer Berufsschule versetzt, aber hat keine Lehrtätigkeit ausgeübt, weil er an einem Forschungsaufenthalt am Institut für Geschichtsforschung in Wien teilgenommen hat. In der Zeit als er an der griechisch-orientalischen Realschule in Czernowitz tätig war, versuchte er dreimal – in den Jahren 1893, 1894 und 1896 – die Lehramtsprüfung zu bestehen. Erst am 1. Juni 1896 bestand er diese Prüfung an Lehrerbildungsanstalt in Czernowitz. Gleichzeitig mit der didaktischen Tätigkeit in den Czernowitzer Mittelschulen hielt Kaindl Vorlesungen zur Geschichte Österreichs als Dozent an der Fakultät für Philosophie der „Franz Josef“ Universität Czernowitz. Zwischen 1901 und 1914 war Kaindl auch am Lehrstuhl für österreichische Geschichte zuerst als ausserordentlicher, dann beginnend mit dem 1. Januar 1905 als ordentlicher Professor tätig.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Raimund Friedrich Kaindl, Professor, Bukowina, Universität Czernowitz, griechisch-orientalische Realschule, Lehrerbildungsanstalt in Czernowitz.

---

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Raimund Friedrich Kaindl, personalitate complexă a Bucovinei (istoric, geograf, etnolog, cercetător, cadru didactic în învățământul secundar și universitar la Cernăuți și Graz, deputat în Dieta Bucovinei, consilier orășenesc), s-a născut la 31 august 1866 la Cernăuți¹. Reprezentanți ai istoriografiei germane, austriece și române au publicat o serie de studii în limba germană referitoare la viața și activitatea lui Raimund Friedrich Kaindl².

Obiectivul studiului îl constituie prezentarea unor aspecte privind evoluția carierei profesionale a lui Raimund Friedrich Kaindl în calitate de cadru didactic în învățământul secundar și universitar cernăuțean, prin valorizarea informațiilor inedite identificate în Fondul documentar *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, care se află în păstrarea Serviciului Arhive Naționale Istorice Centrale București.

Raimund Friedrich Kaindl și-a început cariera didactică la 3 decembrie 1891, la Gimnaziul Superior de Stat din Cernăuți (denumit, începând cu anul 1895, Gimnaziul Superior de Stat I Cernăuți³), unde a desfășurat activități specifice anului de probă până la 1 iulie 1892⁴. Kaindl a obținut, în anul 1891, calificarea pentru învățământul secundar pentru istorie și geografie, ca discipline principale și în anul 1892 pentru limba germană, ca obiect de studiu principal⁵. Între 1 septembrie și 1

---

¹ Anton Adalbert Klein, *Leben und Werk Raimund Friedrich Kaindls*, în vol. *Alma Mater Francisco Josephina. Die deutschsprachige Nationalitäten Universität in Czernowitz. Festschrift zum 100. Jahrestag ihrer Eröffnung 1875* (Hg. Rudolf Wagner), München, Verlag Hans Meschendorfer, 1979, p. 293; Luzian Geier, *Bukowiner von gesamt-europäischer Prägung. 150 Jahre seit der Geburt des vielseitigen Wissenschaftlers Raimund Friedrich Kaindl*, în „Analele Bucovinei”, anul XXIII, nr. 2 (47), 2016, p. 362–363.

² August Nibio, *Zum Tode R. F. Kaindl*, în „Archiv des Deutschen Kultuvereines in der Bukowina”, Sonderdruck, 1. Heft, März 1931, 8 Seite; Alexander Blase, *Raimund Friedrich Kaindl (1866–1930). Leben und Werk*, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1962, disponibil și la <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/Y565X45WQG4IRNF7PZTQPCSWR2EAXWO6> (accesat la 28 septembrie 2016); Anton Adalbert Klein, *op. cit.*, p. 293–307; Mihai-Ștefan Ceaușu, *Eine Persönlichkeit der Czernowitzer Universität – der Historiker Raimund Friedrich Kaindl*, în „Historia Universitatis Iassiensis”, IV, 2013, p. 65–80; Luzian Geier, *op. cit.*, p. 362–382.

³ Ligia-Maria Fodor, *Învățământul secundar în Bucovina (1861–1918)*, București, Editura Etnologică, 2014, p. 84.

⁴ Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale București (în continuare se va cita S.A.N.I.C.), Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa XXIII, dosar nr. 3, f. 145.

⁵ Idem, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 11; Raimund Friedrich Kaindl a prezentat la examenul de calificare pentru învățământul secundar lucrarea scrisă cu tema *Eine Kritik der Adalbertslegenden* și disertația cu titlul *Studien zur älteren böhmischen und ungarischen Geschichte*.

noiembrie 1892 și 1 septembrie 1893 și 1 iunie 1896, Kaindl a fost suplinitor pentru disciplinele: limba germană, geografie și istorie la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți⁶. În intervalul 1 noiembrie 1892 – 1 iulie 1893, acesta a fost transferat ca suplinitor la Școala profesională din Cernăuți, însă nu a desfășurat activități didactice, pentru că a beneficiat de un stagiul de cercetare la Institut für Österreichische Geschichtsforschung din Viena⁷.

În perioada cât a fost suplinitor la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți, Kaindl a avut drept scop obținerea titularizării și, în acest sens, s-a înscris la trei concursuri organizate de acest institut în anii 1893, 1894 și 1896. Dr. Kaindl și-a depus dosarul la concursul organizat în anul 1893 în vederea ocupării postului didactic pentru limba germană, ca disciplină principală și o limbă modernă, ca obiect de studiu secundar sau în combinație cu geografie și istorie, ca discipline principale, funcție rămasă vacantă în urma decesului profesorului Wilhelm Steiner⁸. La acest concurs s-au înscris opt persoane: Josef Hirsch, dr. Raimund Friedrich Kaindl, Salomon König, Alfred Lewandowski, Constantin Mandyczewski, Johann Nastasi, Victor Nussbaum și dr. Daniel Werenka⁹. În urma analizării dosarelor, Consiliul Școlar al Țării din Bucovina a propus Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, prin Raportul nr. 1 327, din 5 iunie 1893, următorul clasament: 1) Constantin Mandyczewski (pentru geografie și istorie, cu o vechime de 8 ani și 9 luni); 2) Alfred Lewandowski (pentru geografie și istorie, cu o vechime de 13 ani și 3 luni); 3) Kaindl Raimund (pentru geografie și istorie, cu o vechime de jumătate de an)¹⁰. Această decizie de clasificare a fost luată în ședința Consiliului Școlar al Țării din 31 mai 1893, la propunerea inspectorului școlar, dr. Wilhelm Vyslouzil, a Corpului profesoral și a directorului Școlii Reale Greco-Orientale din Cernăuți, dr. Wenzel Korn¹¹. Analizând extrasul *Procesului-verbal al ședinței Consiliului Școlar al Țării* din 31 mai 1893 și tabelele de competență¹², reiese că dr. Kaindl avea vechimea cea mai mică dintre toți candidații (anul de probă și jumătate de an ca suplinitor), însă activitatea științifică desfășurată i-a înlesnit clasarea printre primii trei. Acesta elaborase până în anul 1893 următoarele lucrări științifice: *Beiträge zur älteren ungarischen Geschichte; Zum Hunneneinfall; Über die Besiedelung der Bukowina; Die Vortheilung der Siedelungen in der Bukowina* și *Über*

---

⁶ Idem, mapa XXIII, dosar nr. 3, f. 135, 145.

⁷ Idem, mapa LXII, dosar nr. 6, f. 24; mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 11; Raimund Friedrich Kaindl a fost numit suplinitor la Școala profesională din Cernăuți în baza Ordinului Consiliului Școlar al Țării nr. 2 979, din 17 octombrie 1892.

⁸ Idem, mapa LXII, dosar nr. 6, f. 15.

⁹ *Ibidem*, f. 20v.

¹⁰ *Ibidem*, f. 17, 20v.

¹¹ *Ibidem*, f. 20v–21.

¹² *Ibidem*, f. 20–31.

*den Gebrauch der Fremdwörter bei Gottfried von Strassburg*¹³. În conformitate cu prevederile Ordinului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 6 024, din 15 iulie 1873 (art. 1–2, 4)¹⁴ și ale Legii pentru Ducatul Bucovinei privind școlile reale, nr. 13, din 30 aprilie 1869 (art. 24–25)¹⁵ și cu avizul Corpului profesoral nr. 182, din 16 aprilie 1893, Constantin Mandyczewski a fost numit profesor prin Ordinul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 12 681, din 7 iulie 1893¹⁶.

La concursul organizat în anul 1894 de către Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți, în vederea ocupării postului didactic pentru disciplinele geografie și istorie, rămas vacant în urma decesului profesorului Elias Nimigean, s-au înscris șase candidați: Franz Hermann Eichler, dr. Raimund Friedrich Kaindl, Elias Karasch, Viktor Prelicz, Šubic Albert și dr. Daniel Werenka¹⁷. În urma analizării dosarelor, Consiliul Școlar al Țării din Bucovina a propus Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, prin Raportul nr. 1 180, din 31 mai 1894, următorul clasament: 1) Elias Karasch (cu o vechime de 20 ani și 10 luni); 2) dr. Daniel Werenka (cu o vechime de nouă ani); 3) Viktor Prelicz (cu o vechime de 22 ani)¹⁸. Conform însemnărilor consemnate la 15 februarie 1894 în tabelul de competență de către directorul Școlii Reale Superioare din Cernăuți, dr. Wenzel Korn¹⁹, reiese că dr. Kaindl desfășurase până la acel moment o bogată activitate științifică, fiind colaborator la lucrarea *Die österreichisch-ungarische Monarchie*, membru al Societății Comenius (Comenius-Gesellschaft), însă vechimea de numai un an și opt luni nu i-a permis clasarea pe primele trei locuri²⁰. Prin Ordinul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 13 230, din 7 iulie 1894, a fost numit profesor Elias Karasch, care avea o bogată experiență didactică, desfășurată la gimnaziile din Cernăuți și Rădăuți²¹.

¹³ *Ibidem*, f. 20v, 23v–24.

¹⁴ *Erlas des k. k. Ministers für Cultus und Unterricht vom 15. Juli 1873, Z. 6024, an alle Landesschulbehörden, betreffend die Herstellung eines gleichmässigen Vorganges bei den dem Unterrichtsministerium zu erstattenden Besetzungsvorschlägen für Dienststellen an Mittelschulen und Lehrerbildungsanstalten*, în „Veordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht”, nr. 94, 1873, p. 612–613; accesat la adresa <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=dcv&datum=1873&page=640&size=45> (2 noiembrie 2016).

¹⁵ *Gesetz für das Herzogthum Bukowina, betreffend die Realschulen*, în „Gesetz-und Verordnungsblatt für das Herzogthum Bukowina”, XII. Stück, nr. 13, 1869, p. 66–67.

¹⁶ S.A.N.I.C., Fond Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, mapa LXII, dosar nr. 6, f. 17v, 20v.

¹⁷ *Ibidem*, f. 37–43.

¹⁸ *Ibidem*, f. 35–36; 39v–41, 42v–43.

¹⁹ Ligia-Maria Fodor, *op. cit.*, p. 213.

²⁰ S.A.N.I.C., Fond Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, mapa LXII, dosar nr. 6, f. 39–40.

²¹ *Ibidem*, f. 35v, 39v–40.

Dr. Kaindl a fost consecvent scopului său de a se titulariza și, în acest sens, s-a înscris în anul 1896 la concursul organizat atât de Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți, cât și de Institutul Pedagogic pentru Învățători și Învățătoare din Cernăuți. La Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți, Kaindl a avut în vedere ocuparea postului didactic pentru disciplinele limba germană, în combinație cu limba franceză sau istorie și geografie, care rămăsese vacant în urma numirii profesorului Constantin Mandyczewski ca director al acestui institut. Conform Ordinului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 17 220, din 21 august 1896, Theodor Kukula a fost numit profesor la Școala Reală Greco-Orientală²², întrucât dr. Kaindl i se aprobase, prin Ordinul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 11 940, din 26 mai 1896, titularizarea, începând cu 1 iunie 1896, la Institutul Pedagogic din Cernăuți²³. Dr. Kaindl a desfășurat activitate didactică la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți până la sfârșitul anului școlar 1895/1896, conform notei Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 14 086/1896²⁴.

La concursul organizat în anul 1896 de către Institutul Pedagogic pentru Învățători și Învățătoare din Cernăuți pentru ocuparea postului didactic de profesor pentru disciplinele istorie și limba română sau limba germană, rămas vacant în urma demisiei profesorului dr. Dimitrie Onciul, s-au înscris șase candidați: Karl Hofmann, Adam Illi, dr. Raimund Friedrich Kaindl, Salomon König, Eduard Lepszy și Eusebius Popovici²⁵. În urma analizării dosarelor, conducerea Institutului a înaintat Consiliului Școlar al Țării următorul clasament: 1) dr. Raimund Kaindl; 2) Salomon König; 3) Eusebius Popovici. Membrii Consiliului Școlar al Țării au aprobat în unanimitate, în ședința din 6 mai 1896, propunerea inspectorului școlar general, dr. Carl Tumlirz, de clasare a candidaților înscriși la concurs, după cum urmează: locul I – dr. Raimund Kaindl, suplinitor la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți (cu o vechime de 3 ani și 2 luni); locul II – Salomon König, suplinitor la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți (cu o vechime de 5 ani); locul III – Karl Hofmann, învățător la Școala Militară (Militärvolksschule) din Zara (Boemia) (cu o vechime de 16 ani), precum și recomandarea directorului Institutului Pedagogic, Demeter Isopescul, de a se avea în vedere crearea unui post de suplinitor pentru disciplina limba română²⁶. Aceste decizii au fost înaintate Ministerului Cultelor și Instrucțiunii prin Raportul nr. 1 513, din 10 mai 1896, în care se menționa ca postul vacant să fie prevăzut pentru limba germană, ca disciplină principală și nu limba română (pentru a se asigura paritatea între cele trei

---

²² *Ibidem*, f. 77–78.

²³ *Idem*, mapa XXIII, dosar nr. 3, f. 136–138.

²⁴ *Ibidem*, f. 139–142, 144v–145.

²⁵ *Ibidem*, f. 143–146.

²⁶ *Ibidem*, f. 147–148.

limbi, română, ruteană și germană) și ca obiecte de studiu secundare: limba română, istoria și geografia²⁷. De asemenea, se preciza și următorul clasament: 1) dr. Raimund Kaindl; 2) Salomon König; 3) Karl Hofmann. Propunerea conducerii Institutului, precum și cea a Consiliului Școlar al Țării a fost clasarea pe primul loc a dr. Raimund Kaindl²⁸. Deși dr. Kaindl avea experiența didactică cea mai mică dintre toți candidații înscriși, activitatea sa științifică (elaborarea de studii referitoare la istoria Bucovinei și a Cernăuților, la huțuli și ruteni și la istoria veche a maghiarilor), colaborarea cu Societatea de Antropologie (Anthropologische Gesellschaft) și Muzeul de Științe ale Naturii din Viena (K. k. naturhistorisches Museum), realizarea unei colecții de obiecte specifice huțulilor, coautor la redactarea lucrării *Die österreichische-ungarische Monarchie*, membru al Societății „Comenius” (Comenius-Gesellschaft), consultant extern al Muzeului de Etnografie din Leipzig (Völkermuseum), calitatea de docent pentru Istoria Austriei la Universitatea din Cernăuți, începând cu 1 octombrie 1893, îndeplinirea cu responsabilitate și punctualitate a atribuțiilor profesionale, precum și comportamentul ireproșabil au fost factori determinanți pentru clasarea acestuia pe prima poziție la concursul organizat pentru ocuparea postului didactic vacant la Institutul Pedagogic pentru Învățători și Învățătoare din Cernăuți²⁹.

Obținerea titlului de *venia docendi* pentru Istoria Austriei la Universitatea „Franz Josef” din Cernăuți

În paralel cu activitatea didactică desfășurată în școlile secundare cernăuțene, Raimund Friedrich Kaindl a ținut, în perioada 1893–1901, prelegeri (trei ore pe săptămână) ca docent pentru Istoria Austriei la Facultatea de Filosofie din cadrul Universității din Cernăuți. Dr. Kaindl a obținut această calitate de *venia docendi* pentru Istoria Austriei în baza Ordinului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 19 363, din 30 august 1893³⁰, în urma susținerii examenului de abilitare, care a constat în prezentarea lucrării publicate cu titlul *Beiträge zur älteren ungarischen Geschichte* (Contribuții la istoria mai veche a maghiarilor) și susținerea unei prelegeri cu titlul *Die Erwerbung der Bukowina durch Österreich* (Dobândirea Bucovinei de către Austria). Dr. Raimund Friedrich Kaindl a depus, la sfârșitul lunii februarie 1893, la Colegiul profesorilor de la Facultatea de Filosofie din cadrul Universității Cernăuți, cererea prin care a solicitat acordarea titlului de docent (*venia docendi*) pentru Istoria Austriei.

---

²⁷ *Ibidem*, f. 139v–140.

²⁸ *Ibidem*, f. 136, 139.

²⁹ *Ibidem*, f. 135, 145.

³⁰ *Ibidem*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 1–2.

Dosarul depus de dr. Kaindl cuprindea următoarele documente³¹: 1) Lucrarea publicată cu titlul *Beiträge zur älteren ungarischen Geschichte*; 2) Autobiografia sa, în care a prezentat detaliat evoluția studiilor sale din momentul absolvirii Universității³² (în perioada 1890–1892 a participat în calitate de cursant extraordinar la seminariile organizate de Universitatea din Cernăuți; între 1 noiembrie 1892 și 1 iulie 1893 a beneficiat de o bursă de studiu, de 600 fl., la Viena, unde a desfășurat activitate de cercetare la Institut für Österreichische Geschichtsforschung și a participat, în calitate de cursant extraordinar, la prelegerile ținute la Universitatea din Viena³³ de către profesorii Zeinberg, Mühlbecher, Huber și Redlich. Acest stagiul de pregătire a fost posibil deoarece Colegiul profesorilor de la Universitatea din Cernăuți și Institut für Österreichische Geschichtsforschung au avizat acordarea, din bugetul pentru formarea cadrelor didactice, a unei burse în valoare de 400 fl., la care a contribuit și Dieta Bucovinei cu suma de 200 fl.); 3) Programa prelegerilor sale pentru primele șase semestre³⁴. Dr. Kaindl avea în vedere analizarea următoarelor teme: evoluția suveranității, feudalismului și a conceptului ideii de stat în Austria, dezvoltarea istorică a popoarelor Austriei, istoria Bucovinei și izvoarele istorice ale maghiarilor în perioada arpadiană.

În conformitate cu prevederile art. 6 al Ordonanței Ministerului Cultelor și Instrucțiunii din 11 februarie 1888 privind abilitarea docenților, membrii Colegiul profesorilor de la Facultatea de Filosofie au verificat, în ședința din 18 martie 1893, documentația depusă de dr. Kaindl și au constatat că sunt îndeplinite condițiile legale prevăzute de art. 5 al acestei Ordonanțe privind abilitarea docenților la universități³⁵, în ciuda faptului că acesta nu anexase certificatul de calificare pentru învățământul secundar pentru disciplinele: istorie, geografie și limba germană (pe care îl deținea și obținuse calificativul foarte bine) și diploma de doctor (deținea titlul de doctor în Filosofie, calificativul bine). Colegiul profesorilor a hotărât ca lucrarea de abilitare a dr. Kaindl să fie analizată de către o comisie, care avea în componență următorii

---

³¹ *Ibidem*, f. 4.

³² *Ibidem*, f. 11; mapa XXIII, dosar nr. 3, f. 144v. Vezi *Anexa nr. 1*.

³³ *Legitimations-Karte für den außerordentlichen Hörer der philosophischen Facultät, Universität in Wien* (colecția personală Luzian Geier, Augsburg). Vezi *Anexa nr. 2*. Adresez mulțumiri cordiale domnului Luzian Geier de la Bukowina-Institut (Augsburg), care mi-a oferit spre valorizare acest document.

³⁴ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 12. Vezi *Anexa nr. 3*.

³⁵ *Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht vom 11. Februar 1888 betreffend die Habilitation der Privatdocenten an Universitäten*, în „*Verordnung des Ministeriums für Cultus und Unterricht*”, nr. 6, 1888, p. 48–49; accesat la adresa <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=vcu&datum=1888&page=79&size=45> (7 noiembrie 2016).

membri: profesorii dr. Ferdinand von Zieglauer, dr. Johann Loserth și dr. Ferdinand Löwl. Dr. Ferdinand von Zieglauer și dr. Johann Loserth au întocmit referate în care au analizat în detaliu lucrarea dr. Kaindl. Profesorul dr. Löwl a declarat că este de acord cu avizul favorabil dat de cei doi specialiști, dr. Zieglauer și dr. Loserth³⁶.

Profesorul dr. von Zieglauer menționa în referatul întocmit în urma analizării lucrării de docență a dr. Kaindl că aceasta cuprindea 11 studii, în care a tratat aspecte privind răspândirea creștinismului în rândul maghiarilor și începuturile organizării bisericești și că exista o oarecare concordanță între acestea; în primul studiu au fost prezentate concluziile cercetării, iar argumentația afirmațiilor expuse a fost cuprinsă în celelalte zece studii. În ceea ce privește structura lucrării, referentul considera că ar fi fost mai potrivit ca studiile separate să fi fost contopite într-un singur capitol și astfel lucrarea ar fi avut coerență și ar fi fost evitate repetițiile. Profesorul dr. von Zieglauer sublinia faptul că ipotezele prezentate, cum că teritoriul stăpânit de Gyla a cuprins, de asemenea, o parte din Transilvania și că domnitorul Geza³⁷ a fost botezat de către misionarul Wolfgang, nu au fost suficient argumentate. Însă referentul aprecia că autorul avea cunoștințe cuprinzătoare privitoare la izvoarele istorice, utiliza o metodă științifică riguroasă, manifesta atitudine critică și exprima într-o formă clară rezultatele unei cercetări consistente. Profesorul dr. von Zieglauer considera că lucrarea corespundea cerințelor prevăzute de art. 3 din Ordonanța privind abilitarea docenților din 11 februarie 1888, conform căreia lucrarea trebuia să trateze științific o problemă a acelei științe pentru care solicitantul intenționa să se abiliteze și, în concluzie, a propus Consiliului profesorilor acordarea titlului de abilitare dr. Kaindl³⁸.

În referatul profesorului dr. Loserth a fost evidențiată calitatea ultimelor studii publicate de dr. Kaindl, care aveau la bază o cercetare mai consistentă și în care au fost prezentate, în special, aspectele esențiale în detrimentul celor insignifiante. Acesta a publicat numeroase articole în revistele de istorie din Germania și Austria, și anume: „Münchener Historischen Jahrbuch”, „Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, „Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen” ș.a. În urma analizării lucrării de abilitare, referentul consemna că autorul a analizat în mod critic problematica, majoritatea informațiilor expuse au fost

---

³⁶ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 5–8.

³⁷ Pál Engel, *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei medievale, 895–1526*, traducere din limba maghiară de Aurora Moga, ediție îngrijită de Adrian Andrei Rusu și Ioan Drăgan, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2006, p. 54. Conform opiniei istoricului Pál Engel, Geza a fost botezat de Bruno (Brunward), călugăr de la Sankt Gallen.

³⁸ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 5–6.

argumentate și că ar fi fost indicat ca primul studiu să fie inclus la sfârșit, pentru că acesta cuprindea concluziile capitolelor ulterioare. Concluzia profesorului dr. Loserth era că lucrarea de abilitare reprezenta o reușită considerabilă și sugera că existau premise ca autorul să progreseze în viitor în domeniul istoriei³⁹.

În ședința Colegiului profesorilor de la Facultatea de Filosofie din 12 iulie 1893 s-a apreciat, în unanimitate, valoarea științifică a lucrării de abilitare a dr. Kaindl și s-a hotărât examinarea candidatului la celelalte probe, având în vedere faptul că existau suficiente argumente pentru acordarea titlului de *venia docendi*. În acest context, în aceeași zi a avut loc, în prezența membrilor Colegiului, colocviul la care s-au dezbătut din punct de vedere științific teme de istorie. Dezbaterile au fost deschise de profesorul von Zieglauer, referentul Colegiului, care a combătut câteva ipoteze prezentate în lucrarea de abilitare de dr. Kaindl, și anume: aspectele privind extinderea teritorială a ținuturilor stăpânite de către principele ungar Gyla și trecerea la creștinism a lui Geza prin intermediul misionarului Wolfgang; totodată, s-a discutat despre desăvârșirea suveranității în Austria în timpul lui Babenberger, principiile dreptului constituțional boemian în perioada 1526–1618, în baza conținutului sancțiunilor programatice și reformele administrative realizate de către împărăteasa Maria Theresia⁴⁰.

După încheierea colocviului, care s-a desfășurat timp de o oră, Colegiul profesorilor a decis în unanimitate că răspunsurile candidatului erau mulțumitoare și că acesta putea să susțină proba practică, prelegerea. În conformitate cu prevederile art. 8 din Ordonanța Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, din 11 februarie 1888, privind abilitarea docenților, i s-a solicitat dr. Kaindl să propună trei teme pentru prelegerea pe care avea să o susțină. Acesta a indicat următoarele subiecte: 1) Începuturile creștinismului la maghiari; 2) Evoluția modului de organizare a orașelor austriece până la începutul secolului al XV-lea; 3) Dobândirea Bucovinei de către Austria. La propunerea profesorului von Zieglauer, Colegiul profesorilor a decis prezentarea prelegerii *Dobândirea Bucovinei de către Austria*. În data de 15 iulie 1893, dr. Kaindl a ținut, în conformitate cu prevederile art. 10 din Ordonanța Ministerului Cultelor și Instrucțiunii din 11 februarie 1888, în Aula Universității din Cernăuți, prelegerea sa, în prezența Colegiului profesorilor de la Facultatea de Filosofie și a numeroși invitați. Ca urmare, Colegiul profesorilor s-a întrunit și a hotărât acordarea titlului de *venia docendi* pentru Istoria Austriei candidatului dr. Raimund Friedrich Kaindl⁴¹.

---

³⁹ *Ibidem*, f. 6–8.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 8.

⁴¹ *Ibidem*, f. 8–9.

În acest context, decanul facultății, prof. dr. Anton Puchta⁴², a înaintat către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii *Raportul nr. 357*, din 22 iulie 1893, privind acordarea titlului de docent pentru Istoria Austriei dr. Raimund Friedrich Kaindl⁴³. În baza acestui raport și a declarației guvernatorului Bucovinei, dr. Franz baron von Krauß⁴⁴, din 19 august 1893, privind atitudinea politică și morală ireproșabilă a dr. Kaindl⁴⁵, s-a emis *Ordinul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 19 363*, din 30 august 1893, prin care i s-a acordat dr. Kaindl titlul de docent (*venia docendi*) pentru Istoria Austriei la Universitatea din Cernăuți, ceea ce i-a permis să țină prelegeri la acest institut începând cu 1 octombrie 1893⁴⁶.

Demersuri pentru ocuparea postului de profesor titular la Universitatea „Franz Josef” Cernăuți

În anul 1900, dr. Kaindl s-a înscris la concursul organizat pentru ocuparea postului didactic rămas vacant la Catedra de Istoria Austriei de la Universitatea „Franz Josef” din Cernăuți, ca urmare a pensionării profesorului Ferdinand von Zieglauer. În urma analizării dosarelor, pe primul loc s-a situat dr. Franz Martin Mayer, directorul Școlii Reale Superioare din Graz, consilier guvernamental; pe locul al II-lea – dr. Samuel Steinherz, docent la Viena și pe locul al III-lea – dr. Raimund Friedrich Kaindl, docent la Cernăuți și *ex aequo* dr. Anton Mell, docent la Graz⁴⁷. În baza *Ordinului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 22 247*, din 8 august 1900, s-a solicitat guvernelor din provinciile din care proveneau candidații să se pronunțe asupra atitudinii morale și politice a acestora⁴⁸. Guvernatorul provinciei Steiermark a transmis Ministerului Adresa nr. 2 415, din 18 august 1900, în care preciza că profesorul dr. Franz Martin Mayer avea un comportament ireproșabil, a dat dovadă de atitudine patriotică și a obținut rezultate foarte bune în activitatea profesională⁴⁹. Întrucât

---

⁴² Constantin Ungureanu, *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918)*, Chișinău, Tipografia Centrală, 2015, p. 420.

⁴³ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 4–10. Vezi *Anexa nr. 4*.

⁴⁴ Mihai-Ștefan Ceaușu, *Parlamentarism, partide și elită politică în Bucovina habsburgică (1848–1918)* (în continuare se va cita Mihai-Ștefan Ceaușu, *Parlamentarism...*), Iași, Editura Junimea, 2004, p. 410.

⁴⁵ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 3.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 1–2; mapa XXIII, dosar nr. 3, f. 145.

⁴⁷ *Ibidem*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 22–23.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 22.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 26–27.

Ministerul întârzia să se pronunțe în chestiunea desemnării unei persoane pentru postul didactic vacant de la Catedra de Istoria Austriei din cadrul Universității din Cernăuți, dr. Franz Martin Mayer a înaintat, la 23 octombrie 1900, o scrisoare în care a solicitat acordarea titlului de profesor la Universitatea Cernăuți, deoarece s-a clasat pe primul loc în urma evaluării dosarelor, precum și aprobarea cererii sale de pensionare (vârsta de 56 ani și 31 de ani de muncă) pentru a putea ocupa funcția vacantă⁵⁰.

Profesorul de Istoria Austriei de la Universitatea Germană din Praga, dr. Bachmann, a adresat, de asemenea, o scrisoare ministrului Cultelor și Instrucțiunii, în care aprecia lucrările științifice elaborate de dr. Raimund Friedrich Kaindl, recomanda promovarea acestuia, ca profesor de Istoria Austriei la Universitatea din Cernăuți, considerând că prin desemnarea acestuia „s-ar pune mai mult ca niciodată omul potrivit la locul potrivit”⁵¹. În baza raportului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, aprobat prin *Rezoluția imperială din 21 februarie 1901*, dr. Kaindl a fost numit, începând cu 1 martie 1901, profesor extraordinar la Universitatea din Cernăuți⁵²; nedesemnarea unui profesor ordinar poate fi justificată prin aceea că reprezentanții ministerului vizau ca acest post să fie ocupat de către un indigen. În semestrul de vară 1901 (1 martie – 31 iulie 1901), profesorul extraordinar dr. Kaindl și-a luat angajamentul de a ține prelegeri (5 ore pe săptămână: *Die Entwicklung der österreichischen Gesamtstaatsidee* – 3 ore și *Die Kämpfe Österreichs mit den Türken* – 2 ore) și gratuit seminarul de Istoria Austriei (2 ore pe săptămână – *Die Lecture und Kritik der Legenden des heiligen Stephans, Königs von Ungarn*)⁵³. Demn de remarcat este demersul profesorului dr. Kaindl, exprimat la 6 septembrie 1901, de a introduce la seminariile din semestrul de iarnă al anului universitar 1901/1902 analizarea temelor planificate pentru semestrul de vară 1901, care nu au fost dezbătute din cauza numărului mare de zilele de sărbătoare ce nu au permis desfășurarea acestora⁵⁴.

La propunerea profesorului Herzberg-Fränkell, Colegiul profesorilor de la Facultatea de Filosofie a hotărât, în ședința din 21 iunie 1904, promovarea profesorului extraordinar dr. Kaindl, ca profesor universitar ordinar. Decanatul Facultății a înaintat spre aprobare Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Raportul nr. 729, din 28 iunie 1904, în care se aducea la cunoștință decizia luată și se evidenția faptul că dr. Kaindl a desfășurat cu profesionalism activitatea didactică, avea o capacitate neobișnuită de muncă, a publicat numeroase și valoroase studii, precum și lucrări importante care erau apreciate în cercurile de specialitate: *Studien über die ungarischen Geschichtsquellen*

---

⁵⁰ *Ibidem*, f. 48–49.

⁵¹ *Ibidem*, f. 46–47.

⁵² *Ibidem*, f. 68v.

⁵³ *Ibidem*, f. 53. Vezi *Anexa nr. 5*.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 60–62.

(Studii privind izvoarele istorice maghiare – 1894)⁵⁵; *Das Ansiedlungswesen in der Bukowina seit der Besitzergreifung durch Österreich mit besonderer Berücksichtigung der Ansiedlung der Deutschen* (Colonizarea în Bucovina de la luarea în stăpânire de către Austria, cu referire specială la așezarea germanilor – 1902); *Geschichte der Bukowina*⁵⁶, ediția a II-a, partea a II-a (Istoria Bucovinei – 1903); *Die Volkskunde, ihre Bedeutung, ihre Ziele und Methode mit besonderer Berücksichtigung ihres Verhältnisses zu den historischen Wissenschaften* (Etnografia, importanța sa, scopul și obiectivele sale, cu referire specială la raportul acesteia cu științele istorice – 1903). La nivelul anului 1904, dr. Kaindl avea în curs de elaborare o lucrare mai amplă, în două volume, *Geschichte der Deutschen in den Karpatenländern von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart* (Istoria germanilor în spațiul carpatic din cele mai vechi timpuri și până în prezent), care urma să fie publicată în Colecția *Istoria germanilor Perthes Gotha*⁵⁷. Totodată, guvernatorul Bucovinei, Konrad prinț von Hohenlohe-Schillingsfürst⁵⁸, a comunicat Ministerului, prin Adresa nr. 21 235, din 24 iulie 1904, că nu exista niciun motiv ca dr. Kaindl să nu fie numit profesor ordinar⁵⁹. În acest context, în baza *Raportului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 27 315*, din 12 august 1904, aprobat prin rezoluție imperială la 26 august 1904, s-a emis *Ordinul nr. 31 006*, din 30 august 1904, de numire a dr. Kaindl, începând cu 1 ianuarie 1905, ca profesor universitar ordinar la Catedra de Istoria Austriei din cadrul Universității Cernăuți, cu o remunerație anuală de 6 400 de coroane, la care se adăuga sporul de activitate, în valoare de 960 coroane anual. Argumentele în favoarea numirii profesorului dr. Kaindl, prezentate în raportul Ministerului, au fost următoarele: preocuparea pentru cercetarea științifică, publicarea a numeroase lucrări și studii de istoria Bucovinei, a maghiarilor și a germanilor în spațiul carpatic, de etnografie, izvoare istorice ale Austriei medievale, organizarea de seminarii în calitate de profesor extraordinar și ținerea de prelegeri în cadrul cursurilor universitare populare, beneficiar al unei burse la Institut für österreichische Geschichtsforschung din Viena⁶⁰.

---

⁵⁵ Luzian Geier, *op. cit.*, p. 370.

⁵⁶ Raimund Friedrich Kaindl, *Geschichte der Bukowina, Zweiter Abschnitt, Von der Begründung des Fürstentums Moldau bis zur Okkupation der Bukowina durch Österreich (1342–1774)*, Zweite vollständig umgearbeitete Auflage mit 25 Abbildungen, Czernowitz, Verlag der k.k. Universitätsbuchhandlung H. Pardini, 1903. Sunt analizate aspecte privind istoria Moldovei de la întemeierea acesteia și până la ocuparea teritoriului din nord-vestul provinciei de către Austria.

⁵⁷ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 80–81. *Vezi Anexa nr. 6.*

⁵⁸ Mihai-Ștefan Ceaușu, *Parlamentarism.....*, p. 411.

⁵⁹ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 82.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 75–79. *Vezi Anexa nr. 7.*

În semestrul de iarnă al anului universitar 1908/1909, profesorul dr. Kaindl a beneficiat, conform *Ordinului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 14 595*, din 18 aprilie 1908, de concediu de studiu în vederea finalizării volumului III din lucrarea *Geschichte der Deutschen in den Karpatenländern*, ceea ce i-a înlesnit deplasarea în toate teritoriile din Carpați și cercetarea documentelor de arhivă. Cursul planificat pentru semestrul de iarnă a fost reprogramat pentru semestrul de vară 1909⁶¹. În cadrul Catedrei de Istoria Austria, profesorul dr. Kaindl a ținut prelegeri despre ideea de stat unitar austriac, suveranitatea Austriei, izvoarele istorice austriece medievale, istoria Bucovinei, prințul Eugen de Savoia și a organizat seminarii în care s-au prezentat metodele de cercetare istorică a documentelor, s-au analizat critic izvoare istorice și s-au susținut referate⁶².

Profesorul dr. Kaindl a avut posibilitatea, la inițiativa sa, să țină cursuri de etnografie la Universitatea din Cernăuți, în baza *Ordinului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 22 838*, din 25 iunie 1909. Având în vedere interesul său pentru acest domeniu și publicarea a numeroase studii, Colegiul profesorilor de la Facultatea de Filosofie din cadrul Universității Cernăuți a aprobat în unanimitate, în ședința din 25 mai 1909, această propunere, cu mențiunea ca aceste cursuri să fie prevăzute ca activitate suplimentară față de norma didactică⁶³.

Profesorul Raimund Friedrich Kaindl a ținut prelegeri în cadrul cursurilor universitare populare organizate de Universitatea „Franz Josef” din Cernăuți în anul universitar 1905/1906, când în lunile octombrie, noiembrie și decembrie 1905 a prezentat tema *Aus der Geschichte der Bukowina* (Din istoria Bucovinei – 3 ore); acest curs a fost frecventat de 57 de cursanți, conform Raportului rectorului Herzberg-Fränkell nr. 694, din 1 iunie 1906⁶⁴. În anul universitar 1913/1914 a ținut prelegeri la cursurile populare la 23 și 30 noiembrie, 7 și 14 decembrie 1913 despre tema *Die Befreiungskriege gegen Napoleon 1813/1814* (Războiul de eliberare împotriva lui Napoleon, 1813/1814)⁶⁵. La aceste cursuri, care se organizau seara (în intervalul orar

---

⁶¹ *Ibidem*, f. 87.

⁶² Idem, mapa LXXXVII, dosar nr. 13, f. 13, 17, 24, 28, 39, 45, 53, 57v, 74, 78, 91, 95, 117, 121, 129, 133, 145, 150, 178, 183, 196, 201, 213, 218; mapa LXXXVII, dosar nr. 14, f. 209, 214v, 231, 236v, 252, 257, 277, 307; mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 53, 60–62, 87; mapa CXVI, dosar nr. 2, f. 52, 67, 100, 113; mapa CXVI, dosar nr. 3, f. 3, 93, 116, 130. *Vezi Anexa nr. 8*.

⁶³ Idem, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 89–90.

⁶⁴ Idem, mapa LXXXVII, dosar nr. 15, f. 10.

⁶⁵ *Tagespost. Volkstümliche Universitätskurse*, în „Bukowinaer Post”, 20. Jahrgang, nr. 3061, 14. Oktober 1913, S. 3; disponibil și la <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=bup&datum=19131014&seite=3&zoom=33&query=%22Raimund%22%2B%22Friedrich%22%2B%22Kaindl%22&provider=P03&ref=anno-search> (accesat la 23 septembrie 2016).

18–19), în zilele de duminică, putea participa orice persoană, cu excepția elevilor cu vârsta de până la 13 ani; accesul se realiza în baza unui bilet care costa 10 bani⁶⁶.

În cadrul Universității din Cernăuți, dr. Kaindl a avut, de asemenea, funcții de conducere; a fost decan al Facultății de Filosofie în anul universitar 1906/1907 și prodecan în anul 1907/1908⁶⁷, rector al Universității în anul 1912/1913 și prorector în anul 1913/1914⁶⁸. La festivitatea de învestire ca rector al Universității din Cernăuți, care a avut loc în data de 2 decembrie 1912, ora 11, în Sala Sinodului din Reședința Arhiepiscopală Greco-Orientală, profesorul Raimund Friedrich Kaindl a ținut prelegerea cu tema *Geschichte und Volkskunde* (Istorie și etnografie), în care a subliniat importanța etnografiei ca știință auxiliară a istoriei⁶⁹. În timpul războiului, după intrarea trupelor rusești în Cernăuți, dr. Kaindl, în calitate de prorector, a organizat un comitet de ajutorare format din studenți, a făcut apel pentru constituirea unei legiuni studențești și s-a pus la dispoziția administrației orașului Cernăuți. Teama de a fi deportat de către ruși l-a determinat să se refugieze împreună cu familia în România și de acolo, prin Ungaria, la Viena⁷⁰. Profesorul universitar dr. Raimund Friedrich Kaindl a desfășurat activități didactice la Universitatea „Franz Josef” din Cernăuți până în luna noiembrie a anului 1914, când s-a refugiat la Viena (a locuit la Viena IX, Wasagasse 22, etajul 2)⁷¹.

În concluzie, se poate constata că bucovineanul Raimund Friedrich Kaindl a manifestat interes pentru formarea sa profesională, reușind să promoveze de la suplinitor la profesor de școală secundară și cadru didactic universitar. Dezvoltarea

---

⁶⁶ *Tagespost. Volkstümliche Universitätskurse*, în „Bukowinaer Post”, 20. Jahrgang, nr. 3061, 14. Oktober 1913, S. 3; disponibil și la <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=bup&datum=19131014&seite=3&zoom=33&query=%22Raimund%22%2B%22Friedrich%22%2B%22Kaindl%22&provider=P03&ref=anno-search> (accesat la 23 septembrie 2016).

⁶⁷ Constantin Ungureanu, *op. cit.*, p. 420.

⁶⁸ *Der neue Rektor*, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung”, nr. 3052, 22. Juni 1913, S. 4; disponibil și la <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=cer&datum=19130622&seite=4&zoom=33&query=%22Raimund%22%2B%22Friedrich%22%2B%22Kaindl%22&provider=P03&ref=anno-search> (accesat la 23 septembrie 2016); Constantin Ungureanu, *op. cit.*, p. 417.

⁶⁹ Anton Adalbert Klein, *op. cit.*, p. 296; Alexander Blase, *op. cit.*, p. 18; *Tagespost. Von der Universität*, în „Bukowinaer Post”, 20. Jahrgang, nr. 2927, 26. November 1912, S. 2; disponibil și la <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=bup&datum=19121126&seite=2&zoom=33&query=%22Raimund%22%2B%22Friedrich%22%2B%22Kaindl%22&provider=P03&ref=anno-search> (accesat la 23 septembrie 2016).

⁷⁰ Anton Adalbert Klein, *op. cit.*, p. 299.

⁷¹ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CX, dosar nr. 3, f. 137–138.

carierei sale profesionale a vizat două direcții: activitatea didactică și activitatea de cercetare științifică. Imediat după finalizarea studiilor universitare, acesta a obținut calificarea pentru învățământul secundar pentru istorie, geografie și limba germană, ca discipline principale, ceea ce i-a permis desfășurarea de activități didactice ca suplinitor la Școala Reală Greco-Orientală. Dr. Kaindl a avut în vedere încă din primii ani de activitate titularizarea sa și, în acest sens, a participat la concursurile organizate de Școala Reală Greco-Orientală și Institutul Pedagogic pentru Învățători și Învățătoare din Cernăuți, reușind în anul 1896 să ocupe postul de cadru didactic titular la Institutul Pedagogic. Obținerea titlului de *venia docendi* i-a permis dr. Kaindl să țină, în paralel cu activitatea didactică desfășurată în școlile secundare cernăuțene, prelegeri la Catedra de Istoria Austriei de la Facultatea de Filosofie din cadrul Universității din Cernăuți. În perioada 1901–1914, dr. Kaindl a desfășurat activități didactice la Universitatea Cernăuți, Catedra de Istoria Austriei, inițial ca profesor extraordinar și, începând cu 1 ianuarie 1905, ca profesor universitar ordinar. Dr. Kaindl a desfășurat o bogată activitate științifică, de cercetare a istoriei Austriei, a Bucovinei (inclusiv a Moldovei, de la întemeierea acesteia și până la ocuparea teritoriului din nord-vestul provinciei de către Austria), a germanilor din spațiul carpatic și a etnografiei, care s-a materializat prin elaborarea a numeroase lucrări și studii, ce au contribuit la dezvoltarea unei cariere didactice universitare.

Anexe

Anexa nr. 1

*Viena, 1893, februarie 26. Autobiografia dr. Raimund Friedrich Kaindl*⁷²

Lebenslauf

Ich bin im Jahre 1866 zu Czernowitz in der Bukowina als Sohn des Lehrers Anton Kaindl geboren. In den Jahren 1877 bis 1885 besuchte ich das Obergymnasium in Czernowitz und bestand an demselben im letztgenannten Jahre die Maturitätsprüfung mit Auszeichnung. In den Jahren 1885–1889 war ich als ordentlicher Hörer der Universität in Czernowitz eingeschrieben und betrieb vorzüglich historische, geographische und germanistische Studien. Während dieser Zeit stand ich im Genusse eines mir vom hohen Ministerium für Cultus und Unterricht verliehenen Kaiser-Franz-Josef-Stipendiums, welches ich auch während der folgenden Prüfungsperiode bezog. Im Jahre 1891 habe ich die Lehrbefähigung für Geschichte

---

⁷² Idem, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 11.

und Geographie und die philosophische Doktorwürde erlangt, hierauf im Jahre 1892 die Lehramtsprüfung aus dem Deutschen bestanden. Im Schuljahre 1891/2 legte ich das Probejahr am Gymnasium in Czernowitz zurück und war sodann im Herbste des letzteren Jahres als Supplent an der Realschule ebenda thätig. Auch nahm ich während der Jahre 1890 bis 1892 als ausserordentlicher Hörer insbesondere an den Seminarübungen an der Universität Czernowitz theil.

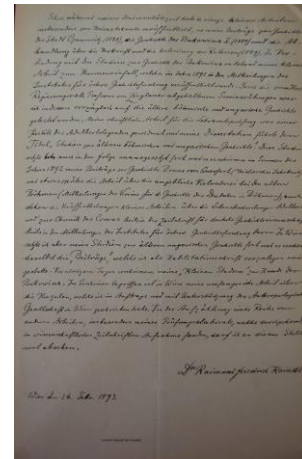
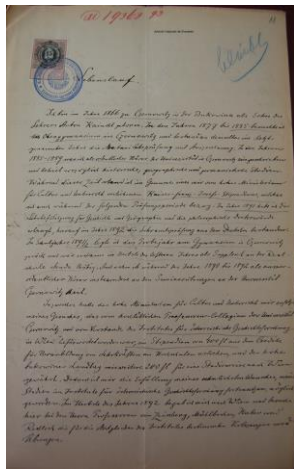
Inzwischen hatte das hohe Ministerium für Cultus und Unterricht mir zufolge meines Gesuches, das vom hochlöblichen Professoren-Collegium der Universität Czernowitz und vom Vorstande des Institutes für österreichische Geschichtsforschung in Wien befürwortet worden war, ein Stipendium von 400 fl. aus dem Credite für Heranbildung von Lehrkräften an Hochschulen verliehen, und der hohe bukowiner Landtag mir weitere 200 fl. für eine Studienreise nach Wien gewährt. Dadurch ich mir die Erfüllung meines sehnlichsten Wunsches, meine Studien im Institute für österreichische Geschichtsforschung fortzusetzen, möglich geworden. Im Herbste des Jahres 1892 begab ich mich nach Wien und besuche hier bei den Herrn Professoren von Zeinberg, Mühlbecher, Huber und Redlich die für die Mitglieder des Institutes bestimmten Vorlesungen und Übungen.

Schon während meiner Universitätszeit habe ich einige kleinere Arbeiten insbesondere zur Heimatskunde veröffentlicht, so meine Beiträge zur Geschichte der Stadt Czernowitz (1888), die Geschichte der Bukowina I. (1888) und die Abhandlung über die Herkunft und die Verbreitung der Rutenen (1889). In Verbindung mit den Studien zur Geschichte der Bukowina entstand meine kleine Arbeit zum Hunneneinfall, welche im Jahre 1891 in den Mittheilungen des Institutes für österr(eichischen) Geschichtsforschungen veröffentlicht wurde. Durch die vom Herrn Regierungsrath Professor von Zieglauer abgehaltenen Seminarübungen war ich indessen vorzüglich auf die ältere böhmische und ungarische Geschichte geleitet worden. Meine schriftliche Arbeit für die Lehramtsprüfung war einer Kritik der Adalbertslegenden gewidmet und meine Dissertation führte den Titel „Studien zur älteren böhmischen und ungarischen Geschichte“. Diese Studien setzte ich auch in der Folge unausgesetzt fest und es erschienen im Sommer des Jahres 1892 meine Beiträge zur Geschichte Bruns von Querfurt (Historisches Jahrbuch) und etwas später die Arbeit über die angebliche Vielweiberei bei den alten Böhmen (Mittheilungen des Vereins für d(ie) Geschichte der Deutschen in Böhmen); auch stehen die Veröffentlichungen kleiner Arbeiten über die Lebensbeschreibungen Adalberts und zur Chronik des Comas theils in der Zeitschrift für deutsche Geschichtswissenschaft, theils in den Mittheilungen des Institutes für österr(eichische) Geschichtsforschung bevor. In Wien setzte ich aber meine Studien zur älteren ungarischen Geschichte fort und erschienen daselbst die „Beiträge“, welche ich als Habilitationsschrift vorzulegen mir gestatte.

Vor einigen Tagen erschienen meine „Kleinen Studien“ zur Kunde der Bukowina. Im Erscheinen begriffen ist in Wien meine umfangreiche Arbeit über die Huzulen, welche ich im Auftrage und mit Unterstützung der Anthropologischen Gesellschaft in Wien geschrieben habe. Von der Aufzählung einer Reihe von anderen Arbeiten, insbesondere meiner Prüfungselaborate, welche durchgehends in wissenschaftlichen Zeitschriften Aufnahme fanden, darf ich an dieser Stelle wol absehen.

D^{or} Raimund Friedrich Kaindl

Wien am 26. Febr(uar) 1893

Anexa nr. 2

Viena, 1892, noiembrie. Legitimația eliberată de Universitatea din Viena pentru cursantul extraordinar dr. Raimund Friedrich Kaindl⁷³

⁷³ Legitimations-Karte für den außerordentlichen Hörer der philosophischen Facultät, Universität in Wien (colecția personală Luzian Geier, Augsburg).

Anexa nr. 3

Viena, 1893, februarie. Programa cuprinzând prelegerile pe care dr. Raimund Friedrich Kaindl intenționa să le țină în primele șase semestre ca docent la Facultatea de Filosofie din cadrul Universității Cernăuți⁷⁴

Programm der Vorlesungen für die ersten sechs Semester.

I. Semester.

1. Die Entwicklung der Landeshoheit und des Ständewesens in Österreich bis zum J(ahre) 1526. 2 stündig.
2. Geschichtsquellen Ungarns in der Arpadenzeit. I. 1 stündig.

II. Semester.

1. Entwicklung der Gesamtstaatsidee in Österreich. 2 stündig.
2. Geschichtsquellen Ungarns in der Arpadenzeit. II. 1 stündig.

III. Semester.

1. Die territoriale Entwicklung Österreichs und sein jeweiliges Verhältnis zu Deutschland. 2 stündig.
2. Die Vorgeschichte der Länder des heutigen Österreichs bis zur Völkerwanderung. 1 stündig.

IV. Semester.

1. Die historische Entwicklung der Völker Österreichs. 2 stündig.
2. Einleitung in die Quellenforschung zur österr(eichischen) Geschichte. 1 stündig.

⁷⁴ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei*. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 12.

V. Semester.

1. Österreich und die Osmanen. 2 stündig.

2. Geschichte der Bukowina. 1 stündig.

VI. Semester.

1. Ungarische Geschichte im Zeitalter der Arpaden. 2 stündig.

2. Österreichische Quellenkunde (mit Ansichten der ungarischen Quellen). 1 stündig.

Im Allgemeinen beabsichtige ich meine Vorlesungen aus der österreichischen Geschichte derart einzurichten, dass sie als eine Ergänzung der Geschichte von Huber betrachtet werden könnten.

Wien im Feb(ruar) 1893

D^{or} Raimund Friedrich Kaindl m. p.

Anexa nr. 4

*Cernăuți, 1893, iulie 22. Raportul decanului Facultății de Filosofie din cadrul Universității „Franz Josef” Cernăuți, prof. dr. Anton Puchta, către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, privind acordarea titlului de docent pentru Istoria Austriei dr. Raimund Friedrich Kaindl*⁷⁵

K. K. Ministerium f[ür] Cultus und Unterricht⁷⁶
17230/5 prä[sentatum] am 29/7 1893 6 B[ei]l[a]gen

Hohes K. K. Ministerium!

Der achtungsvoll unterzeichnete Decan legt hiemit der hohen Unterrichtsverwaltung den ausführlichen Bericht über die einzelnen Prüfungsstadien vor, welche der Lehramtskandidat D^{or} Raimund Friedrich Kaindl zum Zwecke der Erwirkung der *venia docendi* für österreichische Geschichte an der K. K. Franz Josefs-Universität zurückgelegt hat.

Der obgenannte Candidat hat Ende Februar l[aufendes] J[ahres] das beiliegende, an das Professoren Collegium der philosophischen Facultät gerichtete Gesuch / A⁷⁷ / vorgelegt, in welchem derselbe die Bitte erhebt, ihm die Erlangung der „*venia docendi*“ für die österreichische Geschichte an der Universität in Czernowitz zu gestatten.

---

⁷⁵ *Ibidem*, f. 4–10.

⁷⁶ Legenda ștampilei de înregistrare se află în partea stângă inferioară a filei 4.

⁷⁷ Litera A este scrisă în partea stângă a filei.

Dem Gesuche sind beigeschlossen:

1. Die durch den Druck veröffentlichte größere Abhandlung als Habilitationsschrift, welche den Titel führt: „Beiträge zur älteren ungarischen Geschichte“ / Beilage B⁷⁸.

2. Eine Skizze seines Lebenslaufes / curriculum vitae / welche den Gang seiner Studien seit Absolvierung der Universität in ausführlicher Weise schildert / Beilage C⁷⁹.

3. Das Programm seiner Vorlesungen für die ersten sechs Semester, als eingehende Darlegung der Art und Weise, wie der Bewerber seine Vorträge einzurichten gedenkt / Beilage D⁸⁰.

Die Zeugnisse über die abgelegten Lehramtsprüfungen aus der Geschichte, Geographie und dem Deutschen, sowie das Doctordiplom über die Erwerbung des Doctorats der Fakultät, an der er sich zu habilitieren gedenkt, waren aus dem Grunde dem Gesuche nicht beigeschlossen, weil dieselben einem anderen Kompetenzgesuche als Beilagen dienten.

Dieser Umstand konnte um so weniger die Veranlassung zu einer Bemängelung bieten, als ja hier ämtlich bekannt ist, daß der Bewerber an unserer Facultät seine Studien zurückgelegt, seine Lehramtsprüfungen mit sehr gutem Erfolge bestanden hat und zum Doctor der Philosophie rite promovirt wurde.

In pflichtgemäßer Ausführung des § 6 der Verordnung vom 11. Februar 1888, betreffend die Habilitierung der Privatdocenten, hat das Professoren-Collegium in seiner Sitzung vom 18. März 1(aufenden) J(ahr) über die Erfüllung der vorgeschriebenen Vorbedingungen berathen und den Beschluß gefaßt, eine Prüfung der Habilitationsschrift durch, aus seiner Reihe gewählte Fachmänner vorzunehmen. Zu diesem Zwecke wurde eine Commission gewählt, in welche die Professoren D^{or} von Zieglauer, D^{or} Loserth und D^{or} Löwl berufen wurden. Die beiden erstgenannten Herren haben schriftliche Gutachten erstattet, Herr Professor Löwl erklärte laut dem beiliegenden Protocoll der Commissionssitzung, daß er sich den beiden fachmännischen Gutachten anschließe. / Beilage E⁸¹.

Das schriftliche Gutachten des Professors D^{or} von Zieglauer lautet wie folgt:

„Die vorliegende Habilitationsschrift umfaßt eilf Studien, welche sämmtlich die Fragen über die Verbreitung des Christenthums unter den Ungarn und die Anfänge der kirchlichen Organisation in ihrem Gebiete zum Vorwurf der Darstellung genommen haben und unter sich in einem mehr oder weniger engen Zusammenhange

---

⁷⁸ Litera B este scrisă în partea stângă a filei.

⁷⁹ Litera C este scrisă în partea stângă a filei.

⁸⁰ Litera D este scrisă în partea stângă a filei.

⁸¹ Litera E este scrisă în partea stângă a filei.

stehen. Der Autor hat – getreu seinem in der Einleitung ausgesprochenen Vorhaben – in der ersten Studie die Ergebnisse und zum Theil auch die Beweisführung der folgenden Beiträge in Kürze aufgenommen.

Die zehn Studien, welche der ersten folgen, erscheinen daher ihrem Wesen nach als Beweisführungen der in der ersten Studie ausgesprochenen Behauptungen.

In dieser Beziehung hätte Referent es lieber gesehen, wenn die einzelnen Studien zu einem einheitlichen, in Kapitel getheilten Ganzen verschmolzen worden wären. Die Arbeit hätte dadurch an Klarheit und Durchsichtigkeit wesentlich gewonnen, und Wiederholungen wären vermindert worden.

Einzelne, mit unleugbarem Scharf seine aufgestellte Hypothesen, wie z[um] B[eispiel] der versuchte Nachweis, daß das von Gylas beherrschte Gebiet auch einen Theil von Siebenbürgen umfaßte, ferner, daß die Taufe des Großherrn Geisa durch den Missionär Wolfgang vorgenommen worden sei, scheinen dem Referenten doch nicht genug fest begründet.

Aber in allen Fällen muß man zugeben, daß der Verfasser eine umfassende Quellenkenntniß besitzt, eine streng wissenschaftliche Methode anwendet, kritisches Geschick an den Tag legt und die Ergebnisse seiner ungemein eifrigen Forschung in klarer Form zum Ausdrucke bringt.

Die Arbeit entspricht also den Anforderungen, welche die Verordnung, betreffend die Habilitation der Privatdocenten / vom 11. Februar 1888/ im § 3 aufstellt, wo betont wird, daß die Abhandlung nach wissenschaftlicher Methode ein Problem derjenigen Wissenschaft selbständig behandeln muß, für welche sich der Bewerber zu habilitieren beabsichtigt.

Der Referent stellt im Angesichte dieser Erwägungen den Antrag, das Professoren-Collegium möge den Bewerber zu den weiteren Stadien der Habilitation zulassen“.

Das schriftliche Gutachten des Professors D^{of} Loserth hat folgenden Inhalt:

„Der Verfasser der vorliegenden Arbeit hat sich schon durch eine Anzahl älterer Studien von kleinerem Umfang in der gelehrten Welt in sehr vorteilhafter Weise eingeführt. Es erschienen Arbeiten aus seiner Feder in den hervorragendsten Fachblättern Deutschland und Oesterreich z[um] B[eispiel] in der deutschen Zeitschrift für die Geschichtswissenschaft, dem Münchener Historischen Jahrbuch, den Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung, des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen u. s. w. Seine Beiträge zur älteren ungarischen Geschichte sind denn zum Theile auch eine Fortführung dieser älteren Studien und bekunden diesen gegenüber einen wesentlichen Fortschritt: die Forschung ist noch solider, die Richtung des Wesentlichen von dem Unwesentlichen genauer durchgeführt, die Darstellung trotz des spröden Stoffes eine abgerundeter.

Die Arbeit weiß in vielen Punkten älteren Darstellungen, selbst den ausgezeichneten Werken eines Büdinger und Huber gegenüber einen Fortschritt auf, wobei anzuerkennen ist, daß der Verfasser in der Polemik ein aus der nöthigen Ruhe fällt. Die Arbeit besteht aus elf Abschnitten, bei denen eigentlich zu wünschen wäre, daß der erste am Schlusse stehen möchte, denn er faßt die Ergebnisse der folgenden Abschnitte zusammen.

Was dem Referenten in diesem Abschnitte neu erschien, war die Erörterung, daß man bisher die Verbreitung des griechischen Glaubens in Ostungarn um die Wende des Jahres 1.000 unterschätzt, die Thätigkeit Geisas in Ungarn zu gering, jene Stephans des Heiligen zu hoch angeschlagen habe.

Die zweite Studie enthält eine Umgrenzung der Gebiete der Theilfürsten um das Jahr 1.000. Gegen Max Büdinger wird hier der Beweis geführt, daß die Gylas in der That Siebenbürgen beherrschten, was sich aus einer Stelle im 10. Capitel der *vita sancti Gerhardi* ergibt. Kaindl führte diese Stelle auf eine noch ältere Aufzeichnung zurück.

Im dritten Abschnitte wird dargestellt, daß der Autor der jüngeren Adalbertslegende, Brun von Querfurt, während seines Aufenthaltes in Ungarn sich bemüht habe, der römisch katholischen Kirche auch im Gebiete des Theilfürsten Achtung Eingang zu verschaffen, was sich aus der *Vita quinque fratrum* ergebe.

Bisher hat man gemeint, daß die Ausbreitung des griechischen Ritus unter den Ungarn zum größten Theil auf den Einfluß der demselben Glauben angehörenden Walachen zurückzuführen sei, was namentlich Pič behauptete; dem gegenüber sucht D^{or} Kaindl im IV Abschnitte nachzuweisen, daß erst nach dem Jahre 1.050 die Einwanderung der Walachen in das östliche Ungarn bedeutsamer wurde, daher die obige Annahme kein richtiges Fundament mehr besitzt.

Im fünften Abschnitte wird gegen Hubers unrichtige Deutung eines Satzes in der *Vita s. Adalberti* von Brun, wornach Geisa erst durch seine Gattin zum Christenthum bekehrt worden wäre, gezeigt daß Geisa wesentlich durch politische Motive zur Annahme des Christenthums gezwungen wurde.

Der sechste Abschnitt führt den Nachweis, daß unter den Quellen Alberichs von Trois Fontaines auch eine Gute nicht mehr vorhandene anzunehmen sei, die von den ältesten Zeiten bis auf Kolomán reichte und nicht blos von Alberich sondern auch von ungarischen Chroniken benützt wurde.

Das siebente Capitel wendet sich gegen jene Ansichten neuerer Historiker, die Wolfgangs Wirksamkeit in Ungarn als eine erfolglose hinstellen; man folgte hiebei den Angaben zweier jüngerer Quellen, denen gegenüber aber eine Nachricht aus der älteren Biographie Wolfgangs glaubwürdiger ist. Nach dieser war es Wolfgang, der den König getauft hat. Auf einen anderen Fürsten als Geisa könne der Bericht der ältesten

Biographie nicht gedeutet werden, denn er beziehe sich nur auf Westungarn, hier aber gab es im Jahre 972 keinen Theilfürsten.

Unbefriedigt läßt der Schluß des siebenten Capitels mit der räthselhaften Notiz im Todtenbuch von St. Gallen.

Der achte Abschnitt sucht die Abfassungszeit der beiden Rédactionen von Brun's vita sancti Adalberti näher zu fixieren; im 9. wird der Nachweis versucht, daß der in der vita im 23. Capitel genannte Papas kein anderer als Astrik sein könne.

Gegen Büdingers Meinung, daß das Christenthum in Ungarn zu Geisa's Zeiten noch so wenig Wurzel gefaßt habe, daß Stephan erst bei seiner Vermählung mit Gisela getauft wurde, wird im 10. Abschnitte gezeigt, daß jene Quellen, auf denen die Ansichten Büdingers fußen, unglauwürdig seien.

Der Verfasser zieht zu diesem Zwecke die einzelnen Quellen nach ihrer Zeitfolge in kritische Behandlung.

Im elften Abschnitte handelt es sich um die Feststellung der ersten Erzbischöfe von Ungarn. Dieser Abschnitt enthält einen Beitrag zur Kritik der älteren ungarischen Quellen, namentlich der Vita Stephani von Hartvic.

Ich habe die Analyse der Arbeit des D^{or} Kaindl deswegen hier ziemlich ausführlich angeführt, weil man aus ihr zugleich die Methode erkennt, mit der der Verfasser derartigen Fragen kritisch beizukommen versteht.

Man wird zahlreichen Berichtigungen älterer Darstellungen begegnen und vielleicht nicht allen beizupflichten in der Lage sein, aber in den meisten Fällen die Meinung des Autors doch als wolbegründet ansehen.

So darf man denn als Schlußurtheil den Satz aufstellen, daß die vorliegende Arbeit als Habilitationsschrift eine ziemlich geleugnet ist und erwarten läßt, daß mir von dem Autor noch weitem – die Geschichtswissenschaft fördernde Arbeiten erhalten dürften. Eine und die andere ist bereits in dem vorliegenden Schriftchen angedeutet“.

Die Gutachten und Urtheile der Commission bildeten den Gegenstand der Berathung und Beschlußfassung in der am 12. Juli 1[aufenden] J[ahr] abgehaltenen Sitzung des Professoren-Collegiums. Als Referent fungirte Professor D^{or} von Zieglauer. Es wurde der einstimmige Beschluß gefaßt, daß der wissenschaftliche Werth der Habilitationsschrift die Ertheilung der „venia docendi“ zu begründen vermöge, und daß der Bewerber zur wissenschaftlichen Besprechung, dem sogenannten Colloquium zuzulassen sei. Zugleich wurde im Sinne des § 8 der obcitirten Verordnung der Candidat aufgefordert, drei Themate für die abzuhaltende Probevorlesung zu bezeichnen. Das Colloquium fand noch am selben Tage in Gegenwart des Professoren-Collegiums statt und ist vom Professor Zieglauer abgehalten worden. Derselbe nahm beim Examen seinen Ausgang vom Inhalte der wissenschaftlichen Abhandlung und bekämpfte zwei in derselben aufgestellte

Hypothesen, betreffend die territoriale Ausdehnung des vom ungarischen Fürsten Gylas beherrschten Gebietes und die Vornahme der Taufe des Großfürsten Geisa durch den Missionär Wolfgang; die weiteren Fragen erstreckten sich auf die Ausbildung der Landeshoheit in Oesterreich zur Zeit der Babenberger, auf die Grundzüge des böhmischen Verfassungsrechtes in der Zeit von 1526-1618 auf den Inhalt und die Genesis der pragmatischen Sanction, endlich auf die von Maria Theresia durchgeführten Verwaltungsreformen.

Nach Beendigung des Colloquiums, welches eine Stunde währte, faßte das Professoren-Collegium einstimmig den Beschluß, die Antworten des Candidaten für genügend zu erkennen und denselben zum Probevortrage zuzulassen.

Als Themata für den letzteren hatte der Candidat laut Beilage / F⁸²/ folgende bestimmt.

1. Die Anfänge des Christenthums unter den Ungarn.
2. Die Entwicklung des österreichischen Städtewesens bis zum Anfange des XV. Jahrhunderts.
3. Die Erwerbung der Bucowina durch Oesterreich.

Ueber Antrag des Professor Zieglauer beschloß das Professoren Collegium, das 3. Thema für die Probevorlesung zu wählen.

Hierauf bestimmte der Decan den 15. Juli als Tag des Probevortrages, zu dem die Einladung genau im Sinne des § 10 der obcitirten Verordnung gemacht wurde.

Der Probevortrag hat dann in der That am Samstag den 15. Juli in der Aula in Gegenwart des philosophischen Professoren-Collegiums und vieler Gäste stattgefunden.

Unmittelbar nach Schluß des Probevortrages versammelte sich das Professoren-Collegium, um Beschluß zu faßen, ob dem Candidaten die *venia docendi* zu ertheilen sei.

Die in der Sitzung vom Professor von Zieglauer gestellten zwei Anträge wurden einstimmig zum Beschlusse erhoben.

Diese zwei Anträge lauteten:

„Das Professoren-Collegium möge 1. aussprechen, es sei durch den Probevortrag die Befähigung des Candidaten zum mündlichen Vortrage hinlänglich nachgewiesen worden; 2. den Beschluß fassen, daß dem Candidaten die *venia docendi* für österreichische Geschichte an der K. K. Franz Josefs-Universität in Czernowitz zu ertheilen sei“.

Auf Grund dieser ausführlich geschilderten Ergebnisse beehrt sich der achtungsvoll unterzeichnete Decan, den Beschluß des Professoren-Collegiums auf

---

⁸² Litera F este scrisă în partea stângă a filei.

Ertheilung der „venia docendi“ für österreichische Geschichte an den Candidaten D^{or} Raimund Friedrich Kaindl S[eine]r Excellenz dem Herrn Unterrichts-Minister zur Bestätigung vorzulegen.

Czernowitz, den 22. Juli 1893.

Vom Decanate der philosophischen Facultät

Prof. D^{or} A[nton]⁸³ Puchta m. p.

d(er) z(eit) Dekan

An das hohe K. K. Ministerium für Cultus und Unterricht in Wien
Bericht des Decanats der philosophischen Facultät der K. K. Franz-Josefs
Universität in Czernowitz betreffend die Habilitierung des D^{or} Raimund Friedrich
Kaindl für österreichische Geschichte.

Bukowiner K. K. Landes-Regierung⁸⁴

Eingelangt am 5./8. 1893

N° 13432 mit 5 B(o)g(en)

17230⁸⁵

Wird Seiner Hochwohlgeboren, dem Herrn k. k. Landespräsidenten für die
Bukowina zur gefälligen Äußerung über das politische und moralische Verhalten des
Habilitationwerbers D^{or} Raimund Friedrich Kaindl übermittelt.

Wien, am 31. Juli 1893

Für den Minister für Cultus und Unterricht
unleserlich m. p.

Anexa nr. 5

Cernăuți, 1901, martie 9. Declarația profesorului extraordinar dr. Raimund Friedrich Kaindl prin care și-a luat angajamentul de a ține în semestrul de vară 1901 prelegeri (5 ore pe săptămână: Die Entwicklung der österreichischen Gesamtstaatsidee – 3 ore și Die Kämpfe Österreichs mit den Türken – 2 ore și gratuit seminarul de Istoria Austriei: 2 ore pe săptămână – Die Lectüre und Kritik der Legenden des heiligen Stephans, Königs von Ungarn)⁸⁶.

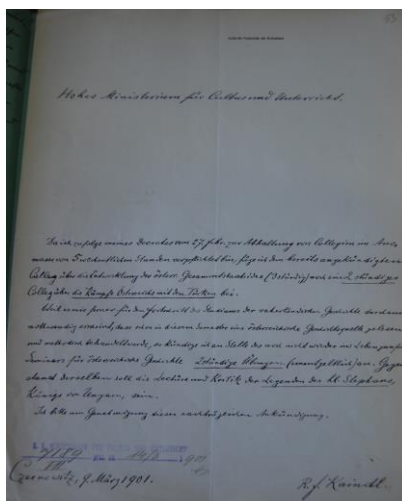
---

⁸³ Constantin Ungureanu, *op. cit.*, p. 420.

⁸⁴ Legenda ștampilei de înregistrare se află în partea dreaptă superioară a filei 10.

⁸⁵ Textul este scris în partea stângă a filei 10.

⁸⁶ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 53.

Anexa nr. 6

Cernăuți, 1904, iunie 28. Raportul decanului Facultății de Filosofie din cadrul Universității „Franz Josef” Cernăuți, Mathias Friedwagner, către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii privind numirea profesorului extraordinar dr. Raimund Friedrich Kaindl, ca profesor universitar ordinar⁸⁷

Czernowitz, 28. Juni 1904

An das k. K. Ministerium für Kultus und Unterricht in Wien

Das Professorenkollegium der philosophischen Fakultät hat in der VI. ordentlichen Sitzung vom 21. Juni 1[aufenden] J[ahr] über Antrag von Professor Herzberg-Fränkell den einstimmigen Beschluß gefaßt, den außerordentlichen Professor der österreichischen Geschichte D^{of} Raimund Friedrich Kaindl zum ordentlichen Professors seines Faches vorzuschlagen.

D^{of} Kaindl, geboren 1866, 1893 als Privatdozent an unserer Fakultät habilitiert, wurde durch Allerhöchste Entschließung vom 21. Februar 1901 zum außerordentlichen

⁸⁷ *Ibidem*, f. 81.

Professor der österreichischen Geschichte ernannt. Seither hat Kaindl nicht nur eine eifrige Lehrtätigkeit entfaltet, sondern auch durch zahl- und umfangreiche Veröffentlichungen eine ungewöhnliche Arbeitskraft und Arbeitsfreudigkeit bewiesen. Er hat seine „Studien über die ungarischen Geschichtsquellen“ zu Ende geführt und den zweiten Teil seiner „Geschichte der Bukowina“ in zweiter Auflage erscheinen lassen (1903), der fast als ein neues Buch zu betrachten ist. Sehr fleißig und sorgfältig sind seine Berichte über die österreichische Geschichtsliteratur in den Berliner „Jahresberichten der Geschichtswissenschaft“, von denen die 1901–1903 erschienenen Abschnitte über 3500 Nummern verzeichnen und zum Teil besprechen; der demnächst erscheinende Bericht im 25. Bande umfaßt 881 Nummern. Diesen bibliographischen Arbeiten zur Seite gehen zahlreiche Anzeigen in verschiedenen wissenschaftlichen Zeitschriften. Unter den historischen Veröffentlichungen Kaindl in den letzten Jahren ragt das 1902 erschienene Werk „Das Ansiedlungswesen in der Bukowina seit der Besitzergreifung durch Österreich mit besonderer Berücksichtigung der Ansiedlung der Deutschen“ an Umfang und Gehalt hervor. Es behandelt seine Gegenstand mit klarer Disposition auf Grund der gewissenhaft benützten Literatur, der eigenen Forschung des Verfassers und insbesondere des reichen, vom verstorbenen Finanzrat Wickenhauser hinterlassenen handschriftlichen Materials. Auch der Pflege der jungen Wissenschaft der Volkskunde, die Kaindl manchen schätzbaren Beitrag verdankt, widmet er sich mit ungemindertem Interesse: seine 1903 erschienene Schrift: „Die Volkskunde, ihre Bedeutung, ihre Ziele und Methode mit besonderer Berücksichtigung ihres Verhältnisses zu den historischen Wissenschaften“ hat in den Fachkreisen sehr freundliche Aufnahme gefunden. Gegenwärtig ist Kaindl mit einem größeren Werke beschäftigt, einer auf zwei Bände berechneten „Geschichte der Deutschen in den Karpatenländern von den ältesten Zeiten bis zur gegenwart“, die die der von Perthes in Gotha veranstalteten Sammlung deutscher Landesgeschichten erscheinen wird.

In Würdigung dieser eifrigen und verdienstlichen Tätigkeit richtet die unterzeichnete Fakultät an das k. k. Ministerium die Bitte den außerordentlichen Professor D^{or} Raimund Friedrich Kaindl zum Ordinarius seines Faches zu ernennen.

Dekanat der philosophischen Fakultät

Friedwagner D[o]z[ent] Dekan m.p.

Der Referent Herzberg Fränkel m.p.

Anexa nr. 7

Viena, 1904, august 30. Raportul ministrului Cultelor și Instrucțiunii, dr. Wilhelm cavalier de Hartel, aprobat prin Rezoluție imperială la 26 august 1904, privind

*numirea, începând cu 1 ianuarie 1905, a dr. Raimund Friedrich Kaindl ca profesor universitar ordinar la Catedra de Istoria Austriei din cadrul Universității „Franz Josef” Cernăuți*⁸⁸

K. K. Ministerium f[ür] Cultus und Unterricht
eingelangt 30 Aug[ust] 1904 Z[ahl] 31006
mit 4 Beilagen Dpt: VII⁸⁹

Allernädigster Herr!

Mit dem in tiefster Ehrfurcht samt Beilage anverwahrten Berichte vom 1. Juli 1904 Z[ahl] 729 hat das Professoren-Kollegium der philosophischen Fakultät der Universität in Czernowitz den einstimmig gefaßten Beschluß vorgelegt, es möge die Beförderung des außerordentlichen Professors der österreichischen Geschichte D^{or} Raimund Friedrich Kaindl zum Ordinarius erwirkt werden. Der Landespräsident in der Bukowina erklärt in dem ehrfurchtsvollstangeschlossenen Berichte vom 24. Juli 1904 Z[ahl] 21.235 gegen diese Ernennung keine Einwendung zu erheben.

Kaindl steht im 38. Lebensjahre und ist seit dem Jahre 1893, in welchem er sich an der Universität in Czernowitz für österreichische Geschichte habilitierte, akademisch tätig. Nach dem Übertritt des ordentlichen Professors der österreichischen Geschichte an der Universität Czernowitz Hofrates D^{or} Zieglauer in den Ruhestand haben Eure Majestät mit Allerhöchster Entschließung vom 21. Februar 1901 Kabinettszahl 430 Kaindl zum außerordentlichen Professor der österreichischen Geschichte an der genannten Hochschule mit den systemmäßigen Bezügen, und zwar mit der Rechtswirksamkeit vom 1. März 1901 allergnädigst zu ernennen geruht. Den dieser Allerhöchsten Entschließung zugrundeliegenden alleruntertänigsten Vortrag gestatte ich mir zur Vermeidung von Wiederholungen ehrerbietigst neuerlich zu unterbreiten und treuehorsamst darauf hinzuweisen, daß das Fach Kaindl's bis dahin durch einen Ordinarius vertreten war und schon damals die Vorrückung Kaindl's in Aussicht genommen wurde.

Kaindl hat die in ihn gesetzten Erwartungen durch eine erfolgreiche akademische und literarische Tätigkeit gerechtfertigt und in beiden Richtungen eine ungewöhnliche Arbeitskraft und Arbeitsfreudigkeit bewährt. Seine eigentliche Forschungsgebiet ist nach wie vor die allgemeine und Kulturgeschichte der Bukowina und in dieser Hinsicht verdient seine 1902 veröffentlichte Untersuchung über das

---

⁸⁸ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 75–79.

⁸⁹ Legenda ștampilei de înregistrare se află în partea inferioară a filei 75.

Ansiedlungswesen in diesem Kronland seit der Besitzergreifung durch Österreich besonders hervorgehoben zu werden, da sie den Gegenstand nach allen Seiten erschöpfend und mit gewissenhafter Verwertung des überlieferten Materials behandelt. Auch auf dem Gebiete der Volkskunde ist Kaindl eifrig tätig und hat auch hier den Beifall der Fachgenossen erworben. Gegenwärtig arbeitet er an einer auf zwei Bände berechneten „Geschichte der Deutschen in den Karpatenländern“ die einen Teil der Heeren-Lamprecht'schen „Europäischen Staatengeschichte“, des ältesten und vorzüglichsten Unternehmens dieser Art bilden soll. In seinen Vorlesungen, die sich reger Teilnahme der Studierenden erfreuen, behandelt Kaindl neben dem regelmäßigen Kollegium über österreichische Geschichte auch die Geschichte der Bukowina, das Verhältnis Österreich's zu Ungarn, Österreich's Geschichtsquellen im Mittelalter, Entwicklung der Landeshoheit und des Ständewesens in Österreich.

Auch an der Leitung der Übungen im historischen Seminar nimmt Kaindl in verdienstlicher Weise teil. Im Hinblick auf diese Leistungen glaube ich auf Grund der einstimmig beschlossenen Anregung des Professoren-Kollegiums die Beförderung Kaindl's zum Ordinarius alleruntertänigst erbiten zu sollen, wobei noch die Erwägung in Betracht kommt, daß die wichtige Disziplin der vaterländischen Geschichte an der Czernowitzer Universität nicht länger durch einen Extraordinarius vertreten werden soll und daß Kaindl tatsächlich bisher den Pflichtenkreis einer systemisierten ordentlichen Lehrkanzel hatte.

Die dem Professor Kaindl hienach zukommenden Ordinariatsbezüge das ist der Jahresgehalt von sechstausendvierhundert [6400] und die Aktivitätszulage von jährlich neunhundertsechzig [960] Kronen sind speziell präliminiert.

Indem ich mir schließlich ehrfurchtsvollst zu bemerken gestatte, daß Kaindl's Ernennung zum ordentlichen Professor zur Schonung des diesjährigen Ausgabebudgets mit 1. Jänner 1905 Rechtswirksamkeit zu erlangen hätte, stelle ich in tiefster Ehrerbietung den alleruntertänigsten Antrag:

Geruhen Eure Majestät den außerordentlichen Professor D^{or} Raimund Friedrich Kaindl zum ordentlichen Professor der österreichischen Geschichte an der Universität in Czernowitz mit den systemmäßigen Bezügen und zwar mit der Rechtswirksamkeit vom 1. Jänner 1905 allergnädigst zu ernennen.

Wien, am 12. August 1904

Alleruntertänigster Vortrag des treuehorsamsten Ministers für Kultus und Unterricht, D^{or} Wilhelm Ritter von Hartel wegen allergnädigster Ernennung des außerordentlichen Professors der österreichischen Geschichte an der Universität in Czernowitz, D^{or} Raimund Friedrich Kaindl zum ordentlichen Professor.

Ich ernenne den außerordentlichen Professor D^{or} Raimund Friedrich Kaindl zum ordentlichen Professor der oesterreichischen Geschichte an der Universität in

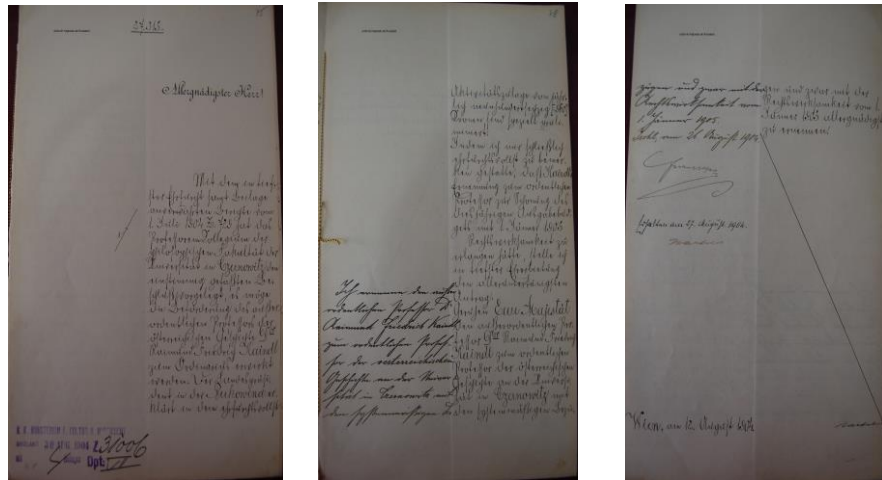
Czernowitz mit den systemmäßigen Bezügen und zwar mit der Rechtswirksamkeit vom 1. Jänner 1905⁹⁰.

Ischl, am 26. August 1904

Franz Josef m. p.

Erhalten am 27. August 1904

m.p. unleserlich

Anexa nr. 8

⁹⁰ Rezoluția imperială se regăsește în partea stângă a filei 78v.

Tabel cuprinzând prelegerile și seminariile ținute de Raimund Friedrich Kaindl la Universitatea „Franz Josef” din Cernăuți⁹¹

Semestrul	Prelegeri	Seminarul <i>Istoria Austriei</i>
Semestrul de vară 1901 (1 martie 1901 – 31 iulie 1901)	Die Entwicklung der österreichischen Gesamtstaats-Idee (3 ore); Die Kämpfe Österreichs mit den Türken (2 ore)	Exerciții, lectură și analiză critică – Legenden des heiligen Stephans von Ungarn (2 ore)
Semestrul de iarnă 1901/1902 (1 octombrie 1901 – 28 februarie 1902)	Die Entwicklung der Landeshoheit und des Ständewesens in Österreich (3 ore); Geschichte der Bukowina, partea I (2 ore)	Continuarea exercițiilor din semestrul de vară 1901, lectură și analiză critică – Legenden des heiligen Stephans von Ungarn; izvoare maghiare; Introducere la critica izvoarelor – Die Lebensbeschreibungen des heiligen Adalbert von Prag; expuneri (2 ore)
Semestrul de vară 1902 (1 martie 1902 – 31 iulie 1902)	Geschichte Österreichs. Mit besonderer Berücksichtigung der kulturellen Entwicklung (5 ore)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de iarnă 1902/1903 (1 octombrie 1902 – 28 februarie 1903)	Das Verhältnis Österreichs zu Ungarn, der Ausgleich und der österreichische Kaisertitel (3 ore); Geschichte der Bukowina, partea a II-a, (încheiere): Kulturverhältnisse (2 ore)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de vară 1903 (1 martie 1903 – 31 iulie 1903)	Geschichte Österreichs von der Völkerwanderung bis zum Ausgange der Babenberger. Mit besondere Berücksichtigung der kulturellen Entwicklung (5 ore)	Exerciții și referate: Die wichtigsten Urkunden und Akten, welche auf die pragmatische Sanction und auf die Proclamierung des österreichischen Kaisertitels Bezug haben; expuneri – Geschichte Österreichs im 18. Jahrhundert (2 ore)
Semestrul de iarnă 1903/1904 (1 octombrie 1903 – 28 februarie 1904)	Geschichte Österreichs vom Wiener Kongress bis zur Niederwerfung der Revolution (1815–1849) (3 ore); Österreichs Geschichtsquellen im Mittelalter,	Nu a ținut seminarii în acest semestru

⁹¹ S.A.N.I.C., Fond *Gubernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXXXVII, dosar nr. 13, f. 13, 17, 24, 28, 39, 45, 53, 57v, 74, 78, 91, 95, 117, 121, 129, 133, 145, 150, 178, 183, 196, 201, 213, 218; mapa LXXXVII, dosar nr. 14, f. 209, 214v, 231, 236v, 252, 257, 277, 307; mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 53, 60–62, 87; mapa CXVI, dosar nr. 2, f. 52, 67, 100, 113; mapa CXVI, dosar nr. 3, f. 3, 93, 116, 130.

Ligia-Maria Fodor

	I. Teil (2 ore)	
Semestrul de vară 1904 (1 martie 1904 – 31 iulie 1905)	Geschichte Österreichs vom Interregnum bis zum Jahre 1526 (5 ore)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de iarnă 1904/1905 (1 octombrie 1904 – 28 februarie 1905)	Die Kulturverhältnisse Österreichs in den letzten Jahrhunderten des Mittelalters (3 ore); Österreich im Kampfe um die Vorherrschaft in Deutschland (2 ore)	Lectură, analiză critică și referate – Urkunden zur Geschichte des österreichischen Städtewesens (2 ore)
Semestrul de vară 1905 (1 martie 1905 – 31 iulie 1905)	Nu au fost identificate documente privind activitatea desfășurată de profesorul dr. Raimund Friedrich Kaindl în semestrul de vară 1905	–
Semestrul de iarnă 1905/1906 (1 octombrie 1905 – 28 februarie 1906)	Einleitung in das Studium der österreichischen Geschichte (2 ore); Geschichte der Bukowina (3 ore); Prinz Eugen (o oră)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de vară 1906 (1 martie 1906 – 31 iulie 1906)	Geschichte Österreichs bis zur Völkerwanderung (5 ore)	Lectură, analiză critică și referate – Quellen zur Geschichte der Bukowina, Urkunden aus Chroniken; Anleitungen zu landesgeschichtlichen Forschungen mit besondere Berücksichtigung der heimatlichen Verhältnisse; excursie de studiu la Suceava, Cetatea Sucevei și Mănăstirea gr. or. Dragomirna (2 ore)
Semestrul de iarnă 1906/1907 (1 octombrie 1906 – 28 februarie 1907)	Die Entwicklung der Landeshoheit und des Ständewesens in Österreich (3 ore); Österreichische Geschichtsquellen (2 ore)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de vară 1907 (1 martie 1907 – 31 iulie 1907)	Geschichte Österreichs von der Völkerwanderung bis zum Interregnum (5 ore)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de iarnă 1907/1908 (1 octombrie 1907 – 28 februarie 1908)	Geschichte Österreichs vom Interregnum bis 1526 (5 ore)	Lectură, analiză critică și referate – documente originale din sec. XVII–XIX, cu precădere din Colecția prof. Kaindl, Geschichte des 30. Jährigen Krieges, Lokalgeschichte von Niederösterreich,

Raimund Friedrich Kaindl – profesor la Cernăuți

		Oberungarn und der Bukowina; explicații ale coordonatorului de seminar privind metoda de cercetare istorică a documentelor (2 ore)
Semestrul de vară 1908 (1 martie 1908 – 31 iulie 1908)	Die Kulturverhältnisse Österreichs in den letzten Jahrhunderten des Mittelalters (3 ore); Österreichische Geschichtsquellen, partea a II-a (Ungarn und Böhmen) (2 ore); Kaiserin Maria Theresia (o oră)	Lectură, analiză critică și referate – documente originale din sec. XVII-XIX cu precădere din Colecția prof. Kaindl, Geschichte des 30. Jährigen Krieges, Lokalgeschichte von Niederösterreich, Oberungarn und der Bukowina; explicații ale coordonatorului de seminar privind metoda de cercetare istorică a documentelor (2 ore)
Semestrul de iarnă 1908/1909 (1 octombrie 1908 – 28 februarie 1909)	Nu a ținut prelegeri în acest semestru, pentru că a beneficiat de concediu de studiu ⁹²	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de vară 1909 (1 martie 1909 – 31 iulie 1910)	Österreichische Geschichte 1526–1740 (5 ore)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de iarnă 1909/1910 (1 octombrie 1909 – 28 februarie 1910)	Geschichte der österreichischen Gesamtstaatsidee (2 ore); Das Verhältnis Österreichs zu Ungarn (3 ore)	Lectură, analiză critică și referate – Die Legenden des heiligen Adalbert von Prag; Lesung (2 ore)
Semestrul de vară 1910 (1 martie 1910 – 31 iulie 1910)	Geschichte Österreichs von 1815–1866 (5 ore); Die moderne Volkskunde, ihr Wesen und ihre Bedeutung (o oră)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de iarnă 1910/1911 (1 octombrie 1910 – 28 februarie 1911)	Die Einleitung in das Studium der österr. Geschichte (2 ore); Geschichte der Bukowina (3 ore)	Lectură, explicații și referate – Quellen zur Geschichte des deutschen Stadtrechtes (2 ore)
Semestrul de vară 1911 (1 martie 1911 – 31 iulie 1911)	Österreichische Geschichte bis zur Völkerwanderung (5 ore)	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de iarnă 1911/1912 (1 octombrie 1911 – 28 februarie 1912)	Die Entwicklung der Landeshoheit und des Ständewesens in Österreich (3 ore); Geschichtsquellen zur österreichischen Geschichte (2 ore); Introducere în cercetarea etnografiei (o oră) ⁹³	Nu a ținut seminarii în acest semestru
Semestrul de vară 1912 (1 martie 1912 – 31 iulie 1912)	Geschichte Österreichs von der Völkerwanderung bis zum Interregnum mit besonderer Berücksichtigung der	Forschungen zur Geschichte der Karpathenländer (2 ore)

⁹² S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul cezaro-crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa CXIII, dosar nr. 5, f. 87.

⁹³ *Ibidem*, mapa LXXXVII, dosar nr. 14, f. 209, 214v, 231, 236v, 252, 257, 277, 307.

Ligia-Maria Fodor

	Rechtsgeschichte (5 ore)	
Semestrul de iarnă 1912/1913 (1 octombrie 1912 – 28 februarie 1913)	Geschichte Österreichs von Interregnum bis zum Jahre 1526 (5 ore)	Continuarea exercițiilor din semestrul de vară 1912 – Forschungen zur Geschichte der Karpathenländer; Urkunden zur Geschichte der deutschen Ansiedlung und des deutschen Rechtes (2 ore)
Semestrul de vară 1913 (1 martie 1913 – 31 iulie 1913)	Kulturverhältnisse Österreichs im Mittelalter mit besonderer Berücksichtigung (3 ore); Österreichische Geschichtsquellen im Mittelalter, partea a II-a (Ungarn und Böhmen) (2 ore)	–
Semestrul de iarnă 1913/1914 (1 octombrie 1913 – 28 februarie 1914)	Nu au fost identificate documente privind activitatea desfășurată de profesorul dr. Raimund Friedrich Kaindl în semestrul de iarnă 1913/1914	Referate – Beziehungen zwischen den deutschen Stadt- und Bergrechten der Sudetenländer in Ungarn und in Polen
Semestrul de vară 1914 (1 martie 1914 – 31 iulie 1914)	Nu au fost identificate documente privind activitatea desfășurată de profesorul dr. Raimund Friedrich Kaindl în semestrul de vară 1914	Referate – Beziehungen zwischen den deutschen Stadt- und Bergrechten der Sudetenländer in Ungarn und in Polen. Fortsetzung
Semestrul de iarnă 1914/1915 (1 octombrie 1914 – 28 februarie 1915)	Geschichte Österreichs 1815–1866 (5 ore)	–